

KOMPOSTIRANJE BIOLOŠKIH ODPADKOV

Kompostiranje je v bistvu posnemanje narave. Gozdov, travnikov, pašnikov nihče ne gnoji, pa lepo uspevajo. Zakaj? Zato, ker narava vse organske snovi pretvori nazaj v gnojilo za še žive rastline. Res pa je, da iz gozdov in naravnih travnikov ničesar ne odnašamo, zato se vse spet spremeni v hrano za gozdne rastline. Prav tako je res, da na travnikih s košnjo odnašamo del organske mase, ki bi jo morali nadomestiti z gnojenjem, česar pa mnogi ne naredijo. Na vrtovih odnesemo skoraj vso maso, po drugi strani pa si želimo kar največji pridelek. Zato moramo odneseno nadomestiti.

V vsakem gospodinjstvu nastane veliko organskih odpadkov. Ti potem na zbirališčih smeti razpadajo skupaj z drugimi smetmi, ki jih pri sodobnem načinu življenja pridelamo kar veliko. Ob nenadzorovanem, nepravilnem razpadanju organske mase se sproščajo nekateri toplogredni plini, ki so vzrok zdaj tako razvpitih podnebnih sprememb.

10 KORAKOV PRAVILNEGA KOMPOSTIRANJA

1) Izbira prostora za kompost

Kompostiranje je kemični proces, za katerega pa morajo biti zagotovljeni nekateri pogoji. Organska masa razpada v gnojilo samo, če je primerno vlažna in zračna. Če je presuha, se z njo nič ne dogaja, če je prevlažna, pa se namesto procesov razpadanja začnejo procesi gnitja, ki ne dajo gnojila za rastline. Takšen kup smrdi.

Da imamo čez leto čim manj dela, izberemo za kompostni kup senčen in zračen prostor. Odličen je prostor med drevesi ali višjim grmovjem. Če ga nimamo, ga zasadimo. Tako hkrati poskrbimo, da bo kompostni kup celo v okras, saj lahko okoli njega zasadimo cvetoče grmovnice. Prostor naj bo odceden, ne sme biti kakšna jama ali vzhodje hriba, kjer bi voda pozimi ali poleti zastajala in motila potek kompostiranja.

(2) Priprava prostora

Ko smo izbrali prostor, tla očistimo travne ruše; to shranimo in pozneje kompostiramo. Tla utrdimo z nekaj glinaste zemlje, ali betoniranja, kar priporočajo nekateri.

Za kompostiranje ne potrebujemo posebnih posod, ograj, te imamo na vrtovih zato, da je vse skupaj bolj urejeno. Številni vrtničkarji se bodo zato odločili za urejen prostor. Ograjo okoli organske mase komposta lahko naredimo iz zelo različnih materialov, lesa, opeke, žičnate ograje ... Izogibajte pa se plastičnim, saj ne pripomorejo k lepšemu videzu ali celo boljšemu kompostiranju organske mase.

Za lažje delo in pravilnejše kompostiranje priporočam vsaj dva ločena prostora. V prvem boste čez leto odpadke zbirali in jih potem v drugega jeseni zložili, kakor bo opisano v nadaljevanju. Če pa imate jeseni na vrtu veliko listja in spomladi ostankov lesa od rezanja, priporočam še tretji kup, na katerem jih boste zbirali in kompostirali ločeno.

(3) Zbiranje organskih odpadkov

Čez leto zbiramo na kupu vse organske odpadke iz gospodinjstva in vrta. Poleg vse znanih odpadkov v kuhinji, pokošene trave (če je ne uporabljamo za zastirko), ostankov vrtnin z zelenjavnega vrta in zelenih delov plevelov sodijo med organske odpadke tudi jajčne lupine, ostanki kuhanja sokov, ostanki stiskanja grozdja in sadja, zdrobljeni ostanki drevja, grmovja po rezanju, odpadlo, suho listje, odpadle iglice iglavcev, slama, seno, šota, ostanki substrata, zemlja balkonskih in hišnih rastlin, žagovina, lesni oblanci, ajdove, pirine luščine, ostanki koruznih storžev in rastlinskih delov, lasje, bombažno ali laneno blago, kavna in čajna usedlina, praprotni, stelja, vse to pridno zbiramo čez poletje.

Na kup ne dajemo koreninskih plevelov (semenske lahko, ker ob pravilnem kompostiranju vsako seme izgubi kaljivost), stvari, ki ne razpadajo (plastika, sijoč papir, kovina), pasjih in mačjih ter seveda človeških iztrebkov (lahko vsebujejo ostanke zajedavcev, ki se potem prek rastlin vrnejo v naš prebavni sistem), ostankov citrusov, banan zaradi kemikalij, ki so na lupinah, in kislina, ki upočasnjujejo kompostiranje, enako velja žal pogosto tudi za rezano cvetje iz cvetličarn. Prav tako na kup ne dajemo ostankov zelišč: pelina, vratiča in žajblja, pa tudi orehovega lubja ne, nekateri odsvetujejo ostanke pokošene trave iz bližine prometno močno obremenjenih cest. Ostanke močno obolelih rastlin za več dni namočimo in šele tako razpadle kompostiramo.

(4) Skrb za kompost poleti

Ob zbiranju organske mase poleti pazimo, da ne gnije. Pogosto namreč dajemo na kup več mokrih kot suhih snovi. Vse to povzroči, da iz kupa iztisnemo zrak in masa začne gniti. Zato vedno, kadar dodamo veliko mase hkrati (pokošena trava), primešamo nekaj suhega: npr. pepel, občasno pa kup pretresemo, prekopljemo z vilami, da je zračen.

(5) Priprave za zlaganje komposta

Jeseni, najbolj primeren čas je oktober, ko je še dovolj toplo, sonce pa ne pripeka več, nabralo pa se je tudi nekaj listja, se lotimo zlaganja kupa. Izberemo miren dan brez vetra. Po možnosti naj bo oblačen. Tako naredimo najmanj škode mikroorganizmom. Veter in sončni žarki jih namreč veliko uničijo. Priskrbimo si hlevski gnoj, poiščemo ali porežemo nekaj vej, ki jih bomo potrebovali za drenažo, pograbimo čim več listja, vendar ne čakamo, da bo odpadlo vse, saj bo do takrat za zlaganje kupa že premrzlo. Nekje si izprosimo še nekaj koruznice, slame, smrečja ali pokosimo ločje oziroma podoben naravni material.

(6) Praznjenje komposta

Ob kompostu utrdimo dodatno površino ali položimo folijo. Na to folijo ali površino izpraznimo poleti nabran organski material, zraven naložimo kup gnoja, kup listja, če ga imamo, slame, sena ...

(7) Zlaganje kompostnega kupa

Na dno najprej naložimo kup ne preveč razrezanih vej, lahko je tudi koruznica, stebela sončnic, skratka material, ki bo zagotovil drenažo. Plast naj bo visoka približno 30 cm. Nato zlagamo: najprej plast organske mase iz poleti nabranega materiala, nato plast gnoja, plast listja in začnemo znova. Plasti naj bodo debele največ 30, 40 cm. Če imamo preveč mokre mase, nimamo pa veliko listja, sena ali slame, jo potresemo s pepelom, peskom, zemljo z domačega vrta, ne preperelim, a že kompostiranim materialom iz prejšnjih let.

Če je preveč suhe mase, jo polivamo z vodo, še bolje je, če so bile v tej vodi nekaj dni namočene koprive ali detelja. Ko zložimo vse plasti, kup ne bi smel biti višji od 150 cm, največ pa 200 cm. Teža previsoko naložene mase namreč lahko iztisne zrak iz njega in bo gnil, namesto da bi masa razpadala. Na koncu kup oblikujemo tako, da je na sredini nekoliko višji, s čimer zagotovimo odtekanje padavin po površini. Zatekanje vode namreč pomeni težave. Na vrhu naložimo plast koruznice, smrečja, slame, ki ravno tako preprečuje, da bi bil kup preveč namočen. Nikoli ne uporabimo plastične folije, v najslabšem primeru izberemo agrokopreno.

(8) Zračenje komposta

Kompostni kup mora biti zračen. Le tako se bodo v njem razmnoževali tisti mikroorganizmi, ki organsko maso spreminjajo v naravno gnojilo. Če pa zmanjka zraka, se naselijo mikrobi gnitja, ki spreminjajo organsko maso v smrdeč, neuporaben material. Zato je treba kup občasno preveriti. Pogosto nam že nos pove, da je nekaj narobe. Nikakor ne sme smrdeti po gnilem. Najlaže je kup prezračiti tako, da že ob zlaganju med material položimo dolge palice, ki gledajo na vsaki strani ven. Položimo jih na dveh višinah. Občasno dva močnejša na vsaki strani zgrabita te palice in jih dobro streseta. To je priporočljivo narediti zlasti spomladi, ko se že dovolj ogreje. Druga možnost je, da se kupa lotimo z vilami in ga rahlo premešamo.

(9) Preverjanje zrelosti komposta

Kompost je zrel, ko ne ločimo več materiala, ko je celotna masa podobna zemlji in ima tudi vonj po zemlji. Pred uporabo ga je dobro presejati, da ne popolnoma razpadli material ločimo in ga lahko vrnemo na kup. Ne bojte se deževnikov. Ti obilno pripomorejo k procesom kompostiranja. Preveč deževnikov na vrtu pa lahko povzroči težave, zato jih je bolje pustiti na kompostnem kupu. Pri sejanju najdemo in odstranimo tudi morebitne škodljive ogrce.

(10) Uporaba komposta

Kompost navadno dozori v šestih mesecih po zlaganju, vendar ga je najbolje uporabiti naslednjo jesen. Primeren je za gnojenje vseh rastlin na vrtu, celo za vrtno trato. Za vrtnine, ki so dolgo na gredi in potrebujejo več hranil, ga porabimo približno 4 l/m², za korenovke, gomoljnice in vrtnine, ki imajo krajšo rastno dobo, pa 1,5 2 l/m². Enako količino potresemo po gredicah s trajnicami. Grmovnicam damo do 2 l/m², drevnini pa do 3 l/m². Ob setvi zelenice potresemo do 3 l/m², nato pa vsako leto spomladi, najbolje pred močnejšim dežjem, potresemo okoli 2 l/m². Kompost na zelen-javnem vrtu enako kot hlevski gnoj zadelamo v zgornjo plast zemlje. Trajnice jeseni kar pokrijemo z njim, spomladi pa ga plitvo zadelamo v tla ob rahljanju gredic. Okoli grmovnic, drevja ga potresemo, in sicer bolj po obodu krošnje, ne samo ob deblu. Če okoli rast-lin okopavamo, ga plitvo zadelamo v tla, če ne, pustimo, da to opravijo padavine. Po trati ga čim bolj enakomerno potresemo takoj po prvi spomladanski košnji.